Eduskunta
Puolustusvaliokunta
PuV@eduskunta.fi

Poliisihallituksen asiantuntijalausunto HE/221/2022 vp. hallituksen esitykseen eduskunnalle sotilasajoneuvolaiksi ja laiksi tieliikennelain muuttamisesta

1. Valiokunnan lausuntopyyntö

Eduskunnan puolustusvaliokunta on pyytänyt Poliisihallituksen asiantuntijaa kuultavaksi ja kirjallista asiantuntijalausuntoa valiokunnan käsittelemään esitykseen HE 221/2022 vp liittyen. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki sotilasajoneuvoista. Esitys perustuu eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnan ajoneuvolaista antamaan mietintöön LiVM 19/2020 vp, jossa todetaan, että sotilasajoneuvoista olisi säädettävä omassa laissaan.

Esityksellä selkeytettäisiin sotilasajoneuvojen ja ajoneuvolain tarkoittamien ajoneuvojen välistä säädöspohjaa. Esityksessä ehdotetaan myös muutettavaksi tieliikennelakia ehdotetun uuden lain johdosta, ja lakiin tehtäisiin myös muita Puolustusvoimien ajoneuvojen käyttöä koskevia muutoksia. Lait on ehdotettu tulemaan voimaan keväällä 2023.

2. Poliisihallituksen asiantuntijan lausunto

2.1 Yleisiä huomioita

Hallituksen esitys sotilasajoneuvolaiksi ja laiksi tieliikennelain muuttamisesta on hyvin rakennettu kokonaisuus, joka selkeyttää Puolustusvoimien ajoneuvoja ja sotilasajoneuvoja koskevaa sääntelyä. Jatkossa tieliikenteessä, maastossa ja muualla käytettäviin ajoneuvoihin sovellettaisiin ajoneuvolakia (82/2021), mutta sotilasajoneuvojen ja Puolustusvoimien ajoneuvojen osalta sotilasajoneuvolakia.

Sotilasajoneuvolain soveltamisala on poliisitoiminnallisesti tarpeellinen. Lain soveltamisala selkeyttää poliisin tehtävää liikenteenvalvojana. 1. lakiesityksen 45 §:n mukaan myös poliisi valvoisi sotilasajoneuvojen sotilasajoneuvolain mukaista ja muiden Puolustusvoimien ajoneuvojen ajoneuvolain mukaista kuntoa ja liikennekelpoisuutta.

Poliisin toimivaltuudet tarkastaa sotilasajoneuvojen ja Puolustusvoimien ajoneuvojen liikennekelpoisuus perustuisi tieliikennelain 182 §:ään. Säännöksen mukaan ajoneuvo on poliisimiehen antamasta merkistä pysäytettävä ja kuljettaja on velvollinen noudattamaan poliisimiehen ajoneuvon kunnon, varusteiden ja kuormituksen tarkastamiseksi antamia määräyksiä sekä sallimaan ajoneuvon liikennekelpoisuuden tarkastamisen.

2.2 Ajoneuvotarkastajan toimivaltuudet

Sotilasajoneuvolakiesityksessä ehdotetaan säädettäväksi Puolustusvoimien ajoneuvoihin kohdistuvasta valvontatarkastuksesta (36 §). Puolustusvoimien ajoneuvojen valvontatarkastukset voisi suorittaa ajoneuvotarkastaja ja tarkastus suoritettaisiin muun muassa tieliikennelaissa säädetyllä tiellä – siis yleisessä liikenteessä. Ajoneuvotarkastajalla ei olisi toimivaltaa pysäyttää ja tarkastaa muita kuin Puolustusvoimien ajoneuvoja.

Olisi ensiarvoisen tärkeää, että sotilasajoneuvolain ajoneuvotarkastajalla ja tieliikennelaissa säädetyllä liikenteenohjaajalla olisi selkeät roolit. Toimiessaan tiellä ajoneuvotarkastajan toimenpiteet voivat kohdistua myös muihin tienkäyttäjiin, vaikka tämä onkin esitetty säännöskohtaisissa perusteluissa niin, että Puolustusvoimien tiedottamisella muut tienkäyttäjät osaisivat erottaa Puolustusvoimien ajoneuvotarkastajan, ymmärtäisivät jättää hänen antaman pysäytysmerkin noudattamatta ja pystyisivät ohittamaan hänet turvallisesti liikenteessä (ks. esityksen sivu 38).

Liikenneturvallisuuden kannalta olisi tärkeää, että ajoneuvotarkastajalla olisi liikenteenohjaajan toimivaltuudet. Siksi ajoneuvotarkastajan rooli liikenteenohjaajana tulisi huomioida tieliikennelain 65 §:ssä, jossa tästä nimenomaisesti säädetään.

Tieliikennelain 65 §:n 2 momentissa voitaisiin säätää siitä, että esimerkiksi poliisi voisi määrätä ajoneuvotarkastajan ohjaamaan liikennettä ajoneuvojen tienvarsitarkastuksissa. Tämä kirjaus tukisi hyvin myös 1. lakiesityksen 38 §:n 3 momentin sisältöä, jonka mukaan tiellä tehtävistä valvontatarkastuksista olisi tarvittaessa ilmoitettava poliisille ja järjestelyt olisi suunniteltava yhteistyössä poliisin kanssa. Käytännössä voitaisiin toimia siten, että Puolustusvoimat ilmoittaisi asiasta poliisille ja pyytäisi poliisia samalla määräämään tarvittavan määrän ajoneuvotarkastajia liikenteenohjaajiksi, joilla olisi tämän jälkeen tieliikennelain 8 §:n kautta yleinen oikeus pysäyttää ajoneuvo. Tämä toisi johdonmukaisuutta tieliikenteeseen, jossa selkeät roolit ja selkeät viestit ylläpitävät tieliikenteen luotettavuutta ja ennakoitavuutta.

2.3 Ilmoittaminen poliisille

Poliisitoiminnan kannalta olisi myös hyvä, että valvontatarkastuksista ilmoitettaisiin vähintäänkin kyseisen toimialueen operatiivisen kenttätoiminnan

johtajalle (kenttäjohtaja), jotta ne huomioitaisiin operatiivisessa tilannekuvassa. Kyse on niin liikenne- kuin työturvallisuudestakin. Esimerkiksi tilanteissa, joissa ajoneuvotarkastajan antamaa pysäytysmerkkiä tai muuta ohjetta ei syystä tai toisesta noudateta, voi kyse olla joko liikennerikoksesta tai rikoslain (39/1889) 21 luvun rikoksesta ja sitä kautta poliisin perustehtävästä.

2.4 Erikoiskuljetusten merkinnät

Erikoiskuljetusten osalta (8 §) ehdotamme, että Puolustusvoimien erikoiskuljetusajoneuvot varustettaisiin mahdollisuuksien mukaan siviilikuljetuksia vastaavilla merkinnöillä, jolloin ne saattaisivat yhdenmukaisesti varusteltuna olla liikennevirrasta muiden tienkäyttäjienkin paremmin tunnistettavissa.

2.5 Esteetön kulku hälytysajoneuvolle ja kulkueelle

Sotilaslakiesityksen 2. lakiesityksessä ehdotetaan, että myös Puolustusvoimien vetämälle saattueelle olisi annettava esteetön kulku. Säännös olisi sidoksissa tieliikennelain 184 §:n 1 momentin 3 ja 4 kohdan muutokseen, jossa ehdotetaan puolustusvoimista annetun lain (551/2007) 18 a §:ssä säädettyjen turvaamistehtävien lisäämistä poikkeusmahdollisuuden piirin. Saattue, jolle tienkäyttäjän olisi annettava esteetön kulku, olisi turvaamistehtävään liittyvä saattue.

Tieliikennelain 10 §:n 1 momenttia ja 184 §:n 1 momentin 4 kohtaa ei tule muuttaa 2. esityksen mukaisesti. Normaaliolojen selkeä lähtökohta on ollut se, että esteetön kulku tulisi antaa vain hälytysääni- ja -valomerkkejä antavan poliisiajoneuvon tai Rajavartiolaitoksen ajoneuvon vetämälle saattueelle.

Tieliikennelain 10 §:n perusteet liittyvät sisäiseen turvallisuuteen ja normaaliolojen aikaiseen tehtäväjakoon. Poliisi ja Rajavartiolaitos ovat sisäisen turvallisuuden keskeiset viranomaiset, kun taas Puolustusvoimilla on tärkeä tehtävä hoitaa maanpuolustukseen ja aluevalvontaan kuuluvia kokonaisuuksia. Näiden lisäksi Puolustusvoimilla on edellä mainittu turvaamistehtävä, josta on ilmoitettava poliisille ja varattava tilaisuus poliisille ottaa turvaamistehtävä hoitaakseen. Turvaamistehtävä on siirrettävä poliisille mahdollisimman pian turvamiehen ryhdyttyä Puolustusvoimista annetun lain 18 a §:n 2 momentissa (Puolustusvoimien turvaamistehtävät) säädettyjen toimivaltuuksien käyttöön.

Jos Puolustusvoimien turvaamistehtävässä on tarve vetää saattuetta niin, että samalla poiketaan tieliikennelain säädöksistä, on tehtävälle silloin pyydettävä poliisi. Tämä on luontevaa, koska poliisilla ja Puolustusvoimilla on hyvin saumaton ja välitön yhteistyö. Yhteistyö myös ylläpitäisi liikenteenohjausjärjestelmää, koska tienkäyttäjien on helpompi tunnistaa poliisiajoneuvo kuin Puolustusvoimien ajoneuvo. Näiltäkin osin kyse olisi tieliikenteen luotettavuuden ja ennakoitavuuden ylläpitämisestä.

Liikenne- ja viestintävaliokunnan kuulemisen yhteydessä nostettiin esille tieliikennelain 10 §:n 1 momentissa olevan saattueen ja 2 momentissa olevan järjestäytyneen kulkueen erot. Kumpaakaan ei ole tarkemmin avattu lain esitöissä, vaan niiden määrittely jää yhtäältä lainsoveltajan, mutta toisaalta myös tienkäyttäjän harkinnan varaan. Saattueen ja järjestäytyneen kulkueen on liikuttava tieliikennelaissa säädettyjen säännösten mukaisesti, mutta olennainen ero tulee siinä, että järjestäytyneen kulkueen liikkumista ei saa estää.

Poliisin liikenteenvalvonnassa *saattueena* pidetään tienkäyttäjien muodostamaa ryhmää, joka liittyy tiettyyn tarkoitukseen, jossa on liikuttava saattueena. Saattueita ovat esimerkiksi *hautajaissaattueet* ja *valtiovierailuihin liittyvät saattueet*. Mainitut esimerkit ovat siitä hyviä, että hautajaissaattueet etenevät lähes aina muun liikenteen mukana tieliikennelain säännöksiä noudattaen. Kuitenkin valtiollisissa hautajaisissa saattue kuuluu kokoontumislain (530/1999) soveltamisalaan ja saattuetta voi vetää poliisi tai saattueelle on järjestetty liikenteenohjaus. Valtiovierailuissa saattuetta vetää yhtä lailla poliisi tai saattueelle on järjestetty liikenteenohjaus.

Järjestäytyneenä kulkueena pidetään ensisijaisesti yleisiä kokouksia ja mielenosoituksia, joissa liikutaan kulkueena. Esimerkinomainen järjestäytynyt kulkue on *mielenosoituskulkue*. Järjestäytyneitä kulkueiden vedoista vastaa poliisi osana kokoontumislaissa säädettyjä poliisin tehtäviä.

Poliisitarkastaja Kari Onninen

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 09.11.2022 klo 13:47. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Jakelu
Eduskunta, Puolustusvaliokunta
PuV@eduskunta.fi

Tiedoksi
Poliisihallitus, esikunta
Poliisihallitus, poliisitarkastaja Visa Weckström